

ZUŠKA S DOBRÝM JMÉNEM

Ve Vimperku se ni doptáte snadno

Původně jsem předpokládala, že od autobusového nádraží zamířím do kopce, do historické části Vimperku. Ale mapa mě zavedla trochu bokem. Vchod do zušky jsem v dlouhé patrové budově skoro přehlédla. Tak tohle je škola, o níž jsem slyšela tolik superlativů!

V průběhu rozhovoru s jejím ředitelem jsem si uvědomila, že ona nenápadnost ke škole vlastně patří. Nedělají tu nic na odiv. Cílem je radost a pohoda – z práce, z učení, z vystupování, ze vzájemného setkávání. Nejspíš proto se tady úspěchy – ty oficiální i ty oceňované místními – velice slušně vrství.

Stručné představení

Základní umělecké škole ve Vimperku je letos 72 let.

Za tu dobu se čtyřikrát stěhovala, přičemž její první sídlo bylo skutečně v historické zástavbě města. Než se 1. září 2010 přestěhovala do zdejší budovy, působila na sídlišti v jednom patře Základní školy Smetanova.

„Nastoupil jsem sem jako ředitel v roce 2005, v té době měla škola jen 272 dětí,“ vzpomíná Pavel Vališ, ředitel ZUŠ. „Ale podmínky práci zušky příliš nevyhovovaly. Časem se mi podařilo obnovit všechny čtyři obory. Kapacita narůstala, takže prostory už pro nás byly malé. Díky našemu zřizovateli, jímž je Jihočeský kraj, a tehdejší radní pro školství paní Krejzové, jsme dostali nabídku přestěhovat se do budovy, která těsně navazuje na střední školu.“

Bývaly tady kanceláře okresního stavebního podniku. Měl jsem však výjimečnou možnost nechat prostory upravit podle svých představ, samozřejmě v rámci dispozic, jako jsou nosné zdi, sítě, rozvody a podobně. Protože střední škola využí-

vala tuto část budovy jako svoji cvičnou stavbu, nebyly úpravy tak nákladné, jako by byly dneska,“ vysvětluje Pavel Vališ.

Učni dokázali zabezpečit v rámci praxe naprostou většinu, snad kromě elektrikařských a malířských prací a položení podlahových krytin. Pracovali na tom rok. Podle slov ředitele si škola, pokud jde o podmínky pro práci, novým přestěhování velmi polepšila. Jen doufá, že už bylo poslední.

Současná budova má hezký taneční sál, k tomu pro tanečníky také šatnu se sprchou, což nebývá všude běžné. Výtvarný obor má dva ateliéry plus samostatnou místnost pro pec. Pěknou učebnu má hudební nauka, muzikanti dva koncertní sály – menší s kapacitou padesáti míst pro posluchače, ve větším může být až 90 návštěvníků.

Leccos z toho byste našli i v jiných základních uměleckých školách. Jen málokterá však může nabídnout všem svým učitelům takřka luxusní zázemí. Každý má totiž třídu jenom pro sebe a pro žáky. „Chtěli jsme, aby učitelé měli ve škole své soukromí, aby se nemuseli ve třídách střídat, jak tomu běžně bývá. Snad jen dva učitelé, kteří u nás učí jen jeden den v týdnu, se v místnosti střídají. Jinak mají všichni svoji třídu, v níž učí svůj nástroj. Na to jsem hodně pyšný.“

Naděje na rozšíření

Vlastně jeden obor by si své zázemí více než zasloužil. Literární-dramatický.

Pavel Vališ

„Ale vypadá to, že v příštím roce bychom se mohli dočkat přístavby,“ s potěšením doufá Pavel Vališ. „S ředitelem střední školy, který je zároveň správcem objektu, jsme připravovali vybudování divadelního sálu, skladovacích prostor a spisovny, které stále škole chybějí. Zatím má literární-dramatický obor jen kabinet, jeho výuka probíhá v menším koncertním sále, kde je vyvýšené pódium. Na každou hodinu se musí do sálu stěhovat všechno, co žáci zrovna potřebují. Znamená to, že v tu dobu nemohou v sále zkoušet hudebníci třeba komorní hru, nemohou se tu pořádat koncerty a podobně.“

Zatím jsme se neoficiálně dověděli, že na 99 % bychom mohli od zřizovatele dostat na příští rok potřebné finanční prostředky, díky nimž bychom vylepšili zázemí pro LDO. Tato investice by zároveň pomohla i řediteli střední školy, který má v areálu vybudovanou tělocvičnu a sportoviště. Díky přístavbě by získal externí vchod pro veřejnost a mohl by svoje prostory pronajímat. Jedna akce by tak pomohla hned dvěma školám najednou.“

Jak rostla kapacita

Když Pavel Vališ nastupoval do své funkce, měla škola 272 žáků, kteří navštěvovali hudební a výtvarný obor. Teď už mají jako jediná škola v prachatickém okrese všechny čtyři obory – hudební, výtvarný, taneční a literární-dramatický. Letos budou vykazovat 413 žáků; 294 dětí je v hudebním oboru, 65 ve výtvarném, 40 dětí v tanečním oboru a 14 v LDO.

„Měl jsem štěstí, že se mi do dvou tří let podařilo sehnat vyučující jak pro taneční, tak pro literární-dramatický obor,“ při-

znává Pavel Vališ. „Vimperko není úplně zabydlená oblast, přitom v prachatickém okrese je šest zušek. Kromě ZUŠ Prachatice to jsou její nebo naše bývalé pobočky, které se v 90. letech osamostatnily a dnes mají každá kolem 150 žáků. Kolegové by vám určitě potvrdili, že najít pro některé nástroje a také pro některé obory vyučující je náročné.“

Jak škola rozšiřovala svoji nabídku, přicházeli další a další žáci. Hudebnímu oboru chyběl zpěv, ale podařilo se pro něj získat učitelku. Dnes má škola dokonce dvě specializovaná oddělení – klasický a populární zpěv. Obě vyučující jsou plně kvalifikované.

„Postupně počet žáků narůstal, až jsme skončili na 377, což byla povolená kapacita. Když jsme se před osmi lety chystali otevřít pobočku ve Vacově, zažádali jsme o navýšení kapacity. Povedlo se a mohlo nás být 400. Taky jsme těch 400 žáků měli, další jsme museli odmítnout. O další navýšení jsme požádali před třemi lety. Od té doby máme povolenou kapacitu až 420 žáků.“

Na první dobrou vás nenapadne, co všechno může počet žáků školy ovlivnit. Shodou okolností někdy v té době došlo k personálním problémům v tanečním oboru. Učitelka, která byla zaměstnána jako zástupkyně za mateřskou dovolenou, dostala nabídku na místo v Českých Budějovicích, odkud do Vimperka dvakrát týdně dojížděla vlakem.

„Původní učitelka ještě nastoupit nemohla. Vypomohla nám kolegyně z Volyně, ale pracovala jen s malými dětmi, takže jsme museli taneční obor na rok utlumit. Tím pádem nám ubyli žáci. Naštěstí se za rok vrátili, když se nám vrátila z mateřské naše tanečnice.“

Covid jim číslu trochu zamíchal. V červnu měla škola 389 dětí, ale teď jich bude vykazovat 412. „Je to slušný nárůst, navíc jde všemi obory. Největší radost máme s kolegy z toho, že 57 dětí je ve věku pěti až šesti let. To vidíme nejradši. Dokonce máme tři skupiny přípravného studia v hudebním oboru, to se nám dlouho

nepovedlo. Přitom jsme nemohli pořádat tradiční výchovné koncerty pro mateřské školy. Přesto si nás lidé našli. Je to i tím, že se snažíme o sobě dávat vědět prostřednictvím místního tisku, sociálních sítí, internetových médií nebo vimperské kabelové televize. Myslím, že se nemůže stát, aby o naší škole ve městě a okolí nikdo nevěděl. Skoro se dotýkáme konečné kapacity 420 žáků. Věřím, že ji během roku dvou, pokud se zase nestane nic zlého, naplníme.“

Tricetiletá tradice

„Máme asi největší žesťové oddělení v Jihočeském kraji, tradici tu má náš velký dechový orchestr,“ pochlubil se Pavel Vališ.

Nedávno oslavil Dechový orchestr ZUŠ Vimperk třicáté narozeniny. „Vimperk bylo v minulosti vojenské město. V posádce byli také vojenští muzikanti, někteří učili i v tehdejší lidové škole umění, vedli nějaké kapely, soubory. V 70. letech tu založil první dechovku vojenský muzikant Miloš Matějka, po něm ji převzal ředitel školy Kovář, mimo jiné učitel dřevěných nástrojů. Do školy přivedl nového žesťáře pana Plachého, který byl také vojenský muzikant, aby ve vedení asi třicetiletý dechovky pokračoval. Když na začátku roku 1991 pan Plachý náhle zemřel, de-

chovka zůstala bezprizorní. Nikdo se jí nechtěl ujmout.

Nakonec začal na podzim stejného roku úplně nový soubor stavět jeho současný dirigent Petr Staněk. Navazoval na tradici svých předchůdců, ale téměř roční pauza stačila na to, aby se zcela vyměnili hráči. Vlastně vydupal orchestr z ničeho.

Pamatuji si to, protože jsem tam jako desetiletý kluk přišel. Tehdy byla taková tradice, že malé děti, které toho ještě na dechové nástroje moc neuměly, hrály v dechovém orchestru na bicí nástroje – na činely, na bubínky, na buben. Tehdy ještě zuška bicí jako speciální zaměření neučila. Ve stejné době nastoupil do školy mladý, ale výborný učitel hry na žesťové nástroje Karel Škvřna. Tahle dvojice v ideálním nástrojovém složení se dechového orchestru ujala.“

Po šesti letech přišel první úspěch – první místo na přehlídce dechových souborů Čermákovo Vysoké Mýto. A pak už následovala další a další. Třikrát první místo v ústředním kole soutěže ZUŠ vyhlášené ministerstvem školství (dvakrát druhé a dvakrát třetí). Vítězství v soutěži Concerto Bohemia, další z Děčína, Prahy, Ostavy, ale taky z Polska, Rakouska, Chorvatska, Německa...

30 let Dechového orchestru ZUŠ Vimperk

„Musím neskromně říct, že dnes patří náš dechový soubor v republice ke špičce. Co je důležité, má návaznost, a tedy i perspektivu. Starší děti odcházejí a přicházejí mladší. Dnes má kolem 70 členů, z toho 60 členů jsou žáci ZUŠ. Zbývající jsou středoškolaři nebo vysokoškoláci, kteří už nestudují ve městě. Nestíhali by chodit na výuku, ale rádi si k nám přijdou zahrát. Jsem pyšný na to, že máme skutečně mládežnický orchestr. Některé orchestry, aby mohly hrát, potřebují pomoc dospělých hráčů na určité nástroje. My si vystačíme s tím, co máme. I když je pravda, že občas máme taky výkyvy. Jeden rok chybí tuba, další rok je to těžší s baskřídlou. Ale pořád pracujeme na tom, abychom měli pro orchestr dost muzikantů. Držíme se na vysoké úrovni.“

Z pradávne dechovky se vypracovali do dechového symfonického orchestru, který hraje jak náročné koncertní skladby, tak filmovou hudbu a vůbec veškerý repertoár včetně klasické české dechovky.

„Program koncertů sestavujeme podle toho, pro koho a kde hrajeme. Jestli je to pro širší veřejnost, nebo pro koncertní sály.“

Jen tak mimochodem, posledních pár let diriguje orchestr s Petrem Staňkem také Pavel Vališ.

Detašovaná pracoviště

Vimperská ZUŠ má dvě detašovaná pracoviště – ve Čkyni, které navštěvuje 49 dětí, a ve Vacově, kam chodí 32 žáků.

„V obou vyučujeme jenom hudební obor, výuku na jednotlivé hudební nástroje, nic jiného prostorové, materiální ani personální podmínky nedovolí,“ říká Pavel Vališ. „Nevyznávám názor některých kolegů, aby na vesnici učil jeden učitel všechno. Každé detašované pracoviště má svého vedoucího učitele, ale hru na nástroje tam jezdí vyučovat specialisté.“

Klavírista učí klavír, když je zájem o žestě, učí tam žesťář. Záleží na nabídce učitelů. Za ostatním jezdí žáci k nám do Vimperku.“

Řediteli hodně záleží na tom, že pobočky nejsou oddělené od své „mateřské“ školy. Spojují je jednak pedagogové, protože všichni učí zároveň ve Vimperku, ale také žáci. I pobočky pořádají své koncerty a vy-

stoupení, ale na absolventské koncerty, na postupové zkoušky, na návčiky a koncerty orchestrů a souborů žáci přijíždějí do vimperské zušky.

„Snažíme se, aby dítě, které chodí na pobočku, znalo svoji školu. Aby všichni věděli, že jsou žáci ZUŠ Vimperk, která má pro některé aktivity, například pro zmíněné koncerty, logicky lepší podmínky, než má pobočka.“

Peníze až v neposlední řadě

Zkoušela jsem našlapovat po špičkách, ale zeptat jsem se musela. V uplynulém školním roce se z některých zušek ozývaly stesky na úbytek žáků kvůli covidu, což samozřejmě znamenalo také úbytek financí.

„Nemůžu si stěžovat,“ odušil Pavel Vališ. „Snažíme se co nejvíce šetřit provozní náklady, na které ZUŠ nedostávají žádné příspěvky jako jiné školy. Od státu dostáváme peníze na platy učitelů, jinak musíme hospodařit s úplatou od rodičů. Protože sídlíme v objektu našeho zřizovatele, neplatíme nájem, o některé energie se dělíme se střední školou. V porovnání s ostatními školami jsou naše provozní náklady relativně menší. Na pobočkách platíme samozřejmě nájem a provoz, ale obce se nám na něj snaží aspoň nějakým způsobem přispívat. Stoprocentně ho nepokryjí, ale je to pro nás pomoc. Jako většina škol se snažíme využívat různé granty, šablony a podobně. Myslím, že učitelé jsou spokojeni, nikdo si nestěžuje, že by bylo zapotřebí zakoupit nové nástroje. Pokud něco potřebují, vždy to dostanou. Uvažovali jsme, že bychom možná potřebovali obměnit některé investiční

nástroje, jako jsou klavíry a pianina. Ale když jsme nahlédli do tabulky, která prozrazovala stáří těchto nástrojů v zuškách, zjistili jsme, že na tom ještě nejsme tak zle. Před pár lety se nám podařilo za přispění grantů Jihočeského kraje pořídit jedno křídlo a dvě pianina. Také díky tomu mají dnes všichni učitelé klavíru ve své třídě dvě pianina. Jedno pro žáka a hned vedle jedno pro sebe. Nemusejí sahat dětem do kláves, žáci jim naopak dobře vidí na ruce.“

Když se škola před deseti lety stěhovala do této budovy, rozpočet jí velký rozmach nedovoloval. Všechno museli pořizovat levně. Od té doby se ale podařilo vyměnit podlahové krytiny ve třídách, mnohde i nábytek. Škola je kvalitně vybavená IT

technikou, která je přímo ve výuce využívána, zejména v hudební nauce či v přípravce a ve výtvarném oboru, kde žáci vytvářejí animované filmy.

„Letos jsme dokonce o deset procent zlevnili úplatu rodičů, protože se nám díky covidu podařilo dokonce něco ušetřit. Některé náklady sice rostly, ale jiné zase klesly. Snažili jsme se provoz co nejvíc utlumit, když se ve škole neučilo. Podle mě ale není všechno o penězích. I když jsme měli úplatu o těch deset procent vyšší, pořád jsme žáky měli.“

Výuka v covidovém čase

I když, jak ředitel přiznal, covid s počtem žáků poněkud zamíchal, proti republikovému průměru byla jejich situace výrazně lepší. „Učitelé se snažili udržet děti v aktivitě, rodiče chápali, že děláme, co je v našich silách,“ vysvětloval Pavel Vališ. „Od

začátku distanční výuky jsem požadoval, aby mě učitelé pravidelně každý týden informovali o výuce. I když jsme neměli společnou platformu, měl jsem přehled, jak si kdo vede. Učitelé mi posílali zprávy, koho učí, jak s kým učí, jestli se děti přihlašují, nebo ne. Dělal jsem online hospitace. Vyplatilo se nám to. Rodiče viděli, že se učitelé dětem věnují. Ode mě zase měli o všem informace z první ruky. Kdyby se jim něco nelíbilo, mohli přijít, ozvat se, ale nestalo se.

V té době jsme ale jako mnohé zušky nepořádali žádné koncerty z domácností na dálku. Prodebatovali jsme to s kolegy, poptali jsme se i děti a rodičů, co si o tom myslí. Shodli jsme se, že to je zbytečné. Že je potřebnější soustředit se zejména na kvalitu výuky v rámci možností, které tehdy byly. Jako škola jsme za rok a půl neuspořádali ani jeden online koncert. Jen tři učitelé uspořádali po dohodě s dětmi a jejich rodiči malý třídní zcela dobrovolný koncert. Pak ho poslali rodičům. Učitelé s dětmi samozřejmě pracovali online, jenom jsme neměli potřebu to prezentovat. Učitelé i rodiče věděli, že není ideální, když dítě při výtvarce nebo hře na klavír sedí doma u počítače, ale byla vidět snaha na obou stranách. Některé rodiče naopak potěšilo, že se mohou s dětmi zúčastnit výuky.

Dělali jsme ale jiné aktivity. Například výtvarnou soutěž pro děti, z níž vznikl krásný kalendář na příští rok, který si odnese každý žák.

První živé koncerty pro veřejnost přišly na řadu v létě, když hrál dechový orchestr na pouti ve Stachách. Na podzim také na veřejném vystoupení v Bohumilicích a v Kašperských Horách a pak na výročí orchestru. Na začátku října měl výtvarný obor vernisáž, kterou moderovala žákyně z LDO a zpěvem ji doprovodily děti z pěveckého oddělení.

Jedno ze zdejších specifik

Dechové nástroje nepatří k těm snadným. Vyžadují nejen talent, ale také fyzické předpoklady. Rodiče leckdy radši pro své dítě vyberou nástroj, který se jim zdá přístupnější. To, že se ve Vimperku nemusejí bát o příliv nových „dechařů“, má určitě na svědomí školní dechový orchestr. Pro děti i jejich rodiče je dostatečnou motivací. Za úspěchy dětí je však ještě jedno zdejší specifikum.

„Jsem rád, že se rozšířilo do více míst v republice,“ oceňuje Pavel Vališ, když prozrazuje recept. „Snažíme se, aby děti začínaly hrát na dechové nástroje od co nejranějšího věku, třeba od šesti let. Obě moje dcery hrají na lesní roh a obě na něj hrají od šesti let.“

Příznám se, že to pro mě bylo překvapení. Byla jsem přesvědčená, že všichni, kdo se chtějí věnovat některému z dechových nástrojů, začínají hrou na zobcovou flétnu.

„Se všemi našimi kolegy jsme se shodli, že taková cesta není ta pravá. Je pravda, že zobcová flétna byla dlouho pokládána za přípravný nástroj. Jenže dýchání, které si děti při hře na ni osvojí, je úplně jiné. Dnes mohou i malé děti začínat takřka na kterémkoli dechovém nástroji také díky tomu, že nástroje jsou uzpůsobené jejich velikosti. Pro školu jsme nakoupili malé kornety, lesní rohy, dětskou baskřídlovku, existují i malé saxofony.“

Vím, že u žesťů se někde dohadují, jestli na ně děti mohou hrát už s prvními, nebo až s druhými zuby. Opět to mohu dokladovat na příkladu vlastní rodiny. Dcerám hra na lesní roh ani při prvních zubech nijak neublížila.

Neznamená to ale, že bychom každého nutili vybrat si dechový nástroj už v šesti letech. Děti, které ještě nemají dechový nástroj vybraný, na zobcové flétně začínají. Třeba si jiný nástroj zvolí za rok za dva za tři... Bavíme se s nimi o tom, něco si vyzkoušejí, a když řeknou, to by se mi líbilo, na příslušný nástroj přejdou.

Záleží to však i na učitelích. Něco jiného je naučit na lesní roh šestileté dítě, a něco jiného žáka o tři roky staršího. Učitel potřebuje mnohem víc trpělivosti, musí s dítětem dělat častěji přestávky, věnovat se mu jinak, než se mu věnuje při hře na zobcovou flétnu. Ne každý učitel je ochotný s tak malými dětmi pracovat.“

Za úspěchy je kolektiv

Ve škole je 25 pedagogů, většina na částečný úvazek. Při tak velké šíři oborů a nástrojů to ani jinak není možné. Nebývá zvykem, aby v relativně nevelké škole vyučovali například hru na lesní roh, hoboj nebo fagot, jako je tomu ve Vimperku. To musí učitelé děti dobře znát, aby je přesvědčili ke hře na netradiční nástroj. Možná ještě víc ale jejich rodiče.

„Máme velkou výhodu v kolektivu učitelů,“ přiznává Pavel Vališ. Jako doklad uvádí mimo jiné, že devět vyučujících na dechové nástroje vzešlo z této školy, vy-

růstalo v dechovém orchestru. „Vystudovali jsme konzervatoř a vrátili jsme se sem. Směle můžu tvrdit, že v dechovém oddělení neexistuje sólista. Je spousta škol, kde je výborný učitel, ale jede si svoje sólo. Nepošlu žáky do dechovky, vy byste mi je kazili! S tím se u nás nesetkáte. Jsme jedna parta v tom nejlepší slova smyslu. Když jedeme s orchestrem na soustředění, není to jen o panu Staňkovi nebo Škvrnovi, jedou všichni dechaři. A všichni tam pracují s dětmi. Petr Staněk už je v penzi, má právo na odpočinek. Diriguji s ním, starám se tam o všechno, ale kolegové mi pomáhají. V jednom člověku školu neuděláte.“

Rázem bylo jasnější, proč mohou učitelé snáz objevit dispozice jednotlivých dětí a pak jim doporučovat změnu nástroje, nebo rozšíření o další. Určitě nejen na soustředění mají přirozenou příležitost nechat jim leccos vyzkoušet.

„Spolupracujeme napříč obory, to je pro školu hodně důležité. Když vybírám učitele, snažím se odhadnout, jestli půjde do týmu. Ale pravda je, že tady si moc vybrat nemůžeme. Nepřicházejí mi štosy životopisů od uchazečů. Přesto na týmovou spolupráci kladu důraz. V každém případě se pak snažíme nového kolegu k tomuto stylu práce vychovat.“

Myslím, že všichni naši učitelé tu mají pro práci velmi dobré podmínky. Aspoň na atmosféře školy to je znát. Přitom většina jich dojíždí. I když jsme často původem Vimperáci, odstěhovali jsme se do okolních obcí, protože jsme tu nesehnali bydlení. Ale škola nás propojuje.

Naši školou prošla v rolích žáků více než polovina pedagogického sboru. To je naše specifika, kterou máme zakotvenou ve školním vzdělávacím programu. Totiž že máme vychovávat žáky tak, aby se k nám rádi vraceli i jako pedagogové. To je naše víze, nezaměnitelné pojítko, které přiměje každého vnímat práci i školu mnohem niterněji.“